

VALGFOREDRAG I VÅGSBYGD

Ingenting blir så selvfølgelig som privilegier. Den som aldri har kjent nød - slik som store deler av Norges befolkning i dag - betrakter retten til materiell sikkerhet som en selvfølge. Den er ingen selvfølge. For de fleste mennesker på jorden er den en utopi. En sosialistisk president i den tredje verden, Salvador Allende, satte seg som mål å skaffe alle barn i Chile en halv liter melk hver dag. Han kom ikke så langt.

2.

De daglige selvfølgeligheter i vårt samfunn - skole, helsestell, arbeid og pensjoner er summen av generasjoners seige slit - og strid. Det er en saga om menneskers evne til innsats, om de skjulte reserver som folk eier.

Men det er også en saga med svarte kapitler. De handler om dem som valgte å henge bak og bremse i de tyngste motbakkene.

Vi hadde aldri råd sa de. Staten skal holde seg unna privatlivet og næringslivet, sa de. Derfor kunne vi ikke ta oss råd til noen åtte-timers dag, til alderstrygd, til levelige kår for småbrukere og fiskere eller utdanning for alle.

Vi hadde krisetider da en tredjedel av befolkningen gikk uten lønnet arbeid. Da holdt arbeiderbevegelsens pionerer halstarrig fast ved at vi blir ikke rike av å spare, men av å arbeide. Det fins veier for den som vil. De ble utledd, foraktet, sjikanert og iblant regelrett forfulgt. Et parti formulerte sterkere enn alle andre alt vi ikke hadde råd til i en krisetid da tvangsauksjonene gjorde store skader i vårt bygde-Norge. Det var Høyre.

Den røde tråden i vårt lands politiske historie i dette århundre er kampen mot høyrekreftenes negative holdninger til de tunge løft for å trekke alle klasser og grupper opp og inn i samfunnsfellesskapet. I ord hadde de ikke noe mot det. Men det måtte ikke koste dem noe.

Dette er historie, men i dag ser vi på nytt trekk av de samme holdninger. Høyre har alltid klaget på skatten. Plutselig oppdager vi at velferdsstaten ikke er så selvfølgelig - heller ikke hos oss. I land etter land hvor høyrebølgen har skyllet over regjeringskontorene fikk folk oppdage at tilstander de trodde var historie, igjen er blitt virkelighet. Køene foran arbeidskontorene teller millioner i de land der Høyre sitter i førersetet. Så dramatisk som i Storbritannia skjer det neppe her, men vi kan se faresignalene fra sterke grupper som hensynløst kjører fram sine krav. Vi ser trekk i samfunnsutviklingen som vil gi et hardere miljø. Et hardere miljø hvor menneskene blir mer hensynsløse mot hverandre.

Vi merker en hardere tone i denne valgkampen. Høyres hovedmelodi er ikke bare et usaklig angrep på lover og regler. Det er også en skremmende appell til de mest primitive følelser:

Fjern lovene, si opp byråkratene, kast alle skjemaer, gi oss mer penger og fred fra mas, senk prisene på sprit og bensin - kort sagt: Velt brikkene!

Klagene er sjelden konkrete. For tar en bryet med å gå inn i reglene, ser man gjerne at det er gode grunner for at de er der. Og da blir det hele så altfor saklig til å være egnet propaganda.

Vær derfor kritisk overfor politisk markedsføring og politiske utsagn. Spør deg om propagandaen stemmer med den virkelighet du opplever. Vi irriterer oss alle over regler som begrenser vår egen handlefrihet. Det er mye å gjøre for å bedre offentlige tilbud og gjøre service- og regelverk på offentlige kontorer bedre. Men det gjøres ved å gå systematisk og realistisk til verks - ikke ved å rive ned med usaklige og uholdbare angrep.

Vi vil alle beholde velferdsstaten, men da må vi yte til fellesskapet det den koster. Vil vi styre, kan vi ikke kaste styringsredskapene over bord. Det er blant annet dette valget dreier seg om. Vil vi nå målene må vi også ville og tørre bruke midlene. Derfor må

velgerne få lagt fram et konkret program for en borgerlig regjering. I dag foreligger det bare en ønskeliste satt sammen av de tre partiprogrammene. Det eneste konkrete de borgerlige partier har lovet, er å sette seg ned og forhandle hvis de vinner valget. De har ikke en gang prøvd å legge fram et felles program.

Det er fem store saker som er kjernen i Arbeiderpartiets program:

Arbeid for alle
Sikkerhet, avspenning og fred
Forsvar for velferdsstaten

Oljen for hele folket
Likestilling og demokrati

Vi har ikke valgt disse sakene fordi de er lette eller populære. Tvert om: De er tunge og vanskelige saker der løsningene krever noe av oss. Vi har valgt dem fordi de avgjør vår framtid som folk.

Krisen i verdensøkonomien gjør at vi stiller arbeid for alle fremst. Tallet på ledige ute i verden nærmer seg 30 millioner.

I Norge er vi vant til å se full sysselsetting som en selvfølge. Det er bra. Men det kan også være farlig.

Det er ingen selvfølge at alle får arbeid. Selv med oljen har vi ingen evig garanti. England har også olje, men der ser vi høyrepolitikk i praksis: 3 millioner arbeidsledige. Arbeiderpartiet vil bruke de nødvendige virkemidler for å sikre sysselsettingen. Høyre vil redusere skatten og offentlige reguleringer. Vi ser i Storbritannia hva slikt kan føre til.

Skal vi løse problemene for ungdom, eldre, kvinner, distrikter og funksjonshemmede, må vi stadig skape nye arbeidsplasser. Vi har vist at vi kan det. Fra 1973 er det skapt en kvart million nye arbeidsplasser i Norge - to tredjedeler av disse er fylt med kvinner.

Det er vanskelig å spå om fremtidens dom. Jeg tror likevel vi kan slå fast to avgjørende ting som vil bli husket fra 70-åra. Det ene er kvinnes fremmarsj i arbeidsliv og politikk. Stengslene faller på bred front og den andre halvparten av folket kommer med.

Det andre er gjennombruddet for ressurs- og miljøpolitikken. Det er få steder man har merket det mer konkret enn her i Vågsbygd. Her huskes røyken fra Fiskaa og Falconbridge. Her opplever hver enkelt hva det siste tiåret har gitt av forbedringer. Men dette er ikke en utvikling som har gjort seg selv. Vakre ord alene har null virkning. Jeg er lei for å si det, men lover må faktisk til!

Arbeiderpartiet gikk inn i 70-åra med slagordet "Vekst og vern". Vi ville føre videre en politikk som gav brede grupper økonomisk framgang. Samtidig skulle de myke verdiene, hensynet til vern av ressurser og miljø, settes ut i praktisk politikk. Også det skulle være en politikk for alle, ikke for dem som kunne kjøpe seg fri fra problemene, kjøpe seg til et godt miljø.

Vi har hatt regjeringsansvar i 9 av de siste ti årene. Vi har satt dette programmet ut i livet. Det private forbruket har økt med 30 prosent. Det er den største framgang i noe tiår i historien.

Dere vil i valgkampen møte partier og politikere som har gjort klager og misnøye til sitt politiske grunnlag. De fleste av oss har nå reist i andre land. Er det mange land vi heller ville leve i enn Norge? Finner vi land med større trygghet for alle? Som har bedre vilkår for eldre og syke? Som tar bedre vare på natur og miljø? Er bomiljøet i Europas industribyer bedre enn her i Vågsbygd? Kan vi lage en liste over land med så gode og jevne levekår som i det Norge som er preget av det Willoch kaller Arbeiderpartiets feilslåtte politikk? Synes dere den er så feilslått når dere hører at arbeidsledigheten i de store industrilandene er 7-8 ganger så høy som i Norge? Synes dere den er så feilslått når dere selv bruker øyne, ører og nese under besøk i andre lands industribyer?

Vi har dessverre tre borgerlige aviser for hver Arbeiderpartiavis her i landet. Derfor blir det en del forvirring. Jeg vil bare si: Vil dere vite noe om Arbeiderpartiets politikk er vellykket eller mislykket, skal dere tro mere på egne inntrykk enn på den borgerlige pressen i valgkamp!

Det kreves lovverk, administrasjon og offentlige midler for å bedre miljøet og ta vare på ressursene. Og det kreves politisk vilje.

Ofte er det store økonomiske interesser ute og går. Hvis det er lov å grise til luft og vann, hvem vil da skaffe dyrt renseutstyr? Det er få områder som klarere

viser behovet for samfunnsmessig styring og regulering. Hvilken tillit kan vi ha i miljøpolitikken til dem som kjører sin valgkamp mot offentlige reguleringer og mot offentlige utgifter? Det vil si: Høyre våger aldri å si at det er utgiftene til eldre, syke, skoler og veier som skal reduseres - det er inntektene, skattene som skal ned. Det virker som om utgiftene skal opprettholdes og økes enda skattene reduseres. Men dette er jo rett og sløtt umulig!

Nei, i ressurs- og miljøvernpolitikken er det ikke nok med fromme ønsker og gode ord. Vi ville ikke hatt tilgang til strandområdene uten strandloven og strandplanloven. Høyre var imot - de satte grunneierrett foran

allemannsretten. Vi ville ikke ha fått opprydding i industriens utslipp uten massiv offentlig støtte og lovregulering.

Vi kan ikke klare å føre dette videre dersom vi slipper dem til som ser sin fremste oppgave i å svekke lovverk, administrasjon og reguleringer - og som undergraver den offentlige økonomien gjennom løfter om skattelettelser.

Høyre går mot offentlige reguleringer. De sier de vil verne friheten og det private initiativet. For Arbeiderpartiet har det aldri vært noe mål å verne om friheten til å ødelegge naturen. Vi ønsker at alle skal ha frihet til å bo og arbeide i et rent og sunt miljø.

Vi vil sikre alle adgang til fri natur. Vi vil sikre naturen mot skjemmende inngrep og verne enkelte områder helt.

Da trenger vi samfunnsplanlegging. Etter langvarig forarbeid har nå Stortinget vedtatt den nye planleggingsloven. Igjen går de borgerlige partiene mot dette helt sentrale instrumentet som kommunene trenger for å få styring over utviklingen. Høyre hadde også problemer med produktkontroll-loven, arbeidsmiljøloven og forurensningsloven. På felt etter felt ser vi at Høyre sier det vil det gode, men viker tilbake for å ta belastningen med å bruke de midler som er nødvendige.

For Arbeiderpartiet er miljø- og ressurspolitikken også sosialpolitikk. De som har lavest inntekt og minst av andre goder, har også i regelen det dårligste fysiske miljø. De som har god råd, kan kjøpe seg hus langt fra trafikkproblemene. Men når de biler til jobben, skapes trafikk- og miljøproblemer for dem som bor i de sentrale bydelene. De med gode inntekter har råd til å reise langt i ferier og fritid for å oppleve naturen. Derfor legger Arbeiderpartiet særlig vekt på å sikre friområdene nær tettstedene og på å bedre problemene for dem som bor i de mest belastede miljøene.

Når tidene blir vanskelige er høyresidens svar å skjære ned på det offentlige forbruket. Det kan gi kortsiktige

lettelser på statsbudsjettet eller for industrien. Reagan har skåret ned på miljøvern og sosialhjelp til de fattigste. Thatcher lar halvdelen av ungdommen gå ledig i enkelte distrikter. Mange kan aldri komme med i det vanlige arbeids- og samfunnslivet - fordi de fikk en så skjev start i livet. En delegasjon fra Høyre reiste til England i sommer. Vi har ikke sett noen rapport fra denne reisen. De føler vel ingen trang til å rose det de så i høyrepolitikkenes høyborg.

Nå vil selvfølgelig en eventuell borgerlig regjering til høsten ikke føre til så drastiske resultater. Det er et noe annet politisk miljø og klima i vårt land. Men vi skal huske at partiprogrammene til de borgerlige

partier spriker så sterkt i dag at en borgerlig regjering må bli svært så handlingslammet. De er uenige om oljepolitikken, i abortsaken, skattepolitikken og på en rekke andre sentrale områder.

Dette er betenkelig i de vanskelige tider vi går imøte - fordi landet nå mer enn noengang trenger en fast styring. Uten fast styring vil den økonomiske utviklingen svekke grunnlaget for velferdsstaten.

Dessuten vet vi at sterke krefter innen Høyre vil presse for en klart høyre-orientert politikk. Den vulgære del av høyre-propagandaen har ikke oppstått i et politisk vakum. Også disse krefter må høres når de politiske kompromissene skal utformes.

Det kan gi en oppsmuldring av våre velferdsordninger - sikkert under dekke av å stimulere arbeidsgleden, minske byråkratiet og beskytte den enkeltes frihet.

Vakre ord som dekker over skjær egoisme eller uforstand. Derfor innebærer et borgerlig styre en fare også for vår velferd.

Vi i Arbeiderpartiet har en kjempejobb foran oss i de nærmeste fem ukene. Vi skal skjære igjennom alt det borgerlige dobbeltspillet. Vi må kreve at de partier som søker regjeringsmakt har mot og kraft til å svare det norske folk på det enkle spørsmålet: Hvilken politikk vil dere føre om dere får makten? Dere går ut i valgkampen

med tre programmer som spriker i alle retninger. Velgerne har krav på klarere beskjed om den politikk som skal føres.

Det norske folk må nå velge: Ønsker vi en regjering som vet hva den vil og som kan vise til resultater? Eller skal vi kaste oss og landet ut i et borgerlig eksperiment, med ukjent program og ukjent kurs?

Det er dette valget dreier seg om. Vi trenger ikke gå langt for å finne ut hva borgerlige samlingsregjeringer fører til. Willoch liker ikke å bli minnet om Bortenregjeringen som falt fra hverandre av indre splid. Han sier dette er så lenge siden. Men det er nå engang den

eneste erfaring det norske folk har med denslags - og ti år er ikke lenge i en nasjons liv. Og går vi til Sverige, har vi to ganger på få år sett den spesielle formen for langsomme selvmord som kjennetegner borgerlige koalisjonsregjeringer. Jeg tror ikke det norske folk er tjent med dette. Derfor tror jeg Norge er tjent med at Arbeiderpartiet vinner valget. Vi trenger en regjering med handlekraft. Vi trenger en regjering som kan løse landet gjennom de grove brottsjøene som nå bryter inn over oss.

Store velgergrupper er i bevegelse. Valget er ikke avgjort. Nå gjelder det å få fram hva partiene står for. Valget skal dreie seg om hvordan landet skal

styres. Det er her de borgerlige svikter. Vi kan stå ved våre resultater. Arbeiderpartiet gir velgerne svar før de skal ta standpunkt.